

Slovenski dom

Štev. 159

V Ljubljani, v petek, 16. julija 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tuje
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 4, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Vojno poročilo 1146: Zadržanje nasprotnikovega pritiska na Siciliji 4 parniki in 1 rušilec potopljeni 1 križarka in 2 parnika poškodovana, 14 letal sestreljenih

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1146 pravi:
Nasprotnikov pritisk na Siciliji zadržuje osne čete, ki so odbile zagrizene napade, sprožene z obilno podporo oklepni vozil.
Na catanijski ravnini so bile takoj uničene skupine nasprotnikovih padalcev.
V bojih teh dni so se odlikovali 10. bersaglierski polk, 207. obrežna divizija in nemška divizija »Herman Göring«.

V bitki, ki se nadaljuje z vso silovitostjo, hrabro in nepretrgoma pomagajo osni letalci, posebno naši drzni letalski torpedniki, ki so včeraj potopili še 4 parnike s 27.000 tonami ter poškodovali težko križarko in 2 parnika srednje mere. Naši in nemški bombniki so tudi z dobrim uspehom tolkli morskne in kopne sile. Nemški letalci so nad otokom zbili 5 »Spittfirejev«, 2 drugi letali pa sta tresčili v morje, zadeti po strelah z nemških pobiralcev min.
Nasprotnikovi letalski oddelki so napadali Palermo, Messina, Napoli in okolice ter povzročili znatno škodo na civilnih poslopih, med prebivalstvom pa žrtve. Kaže, da je obrambno topništvo uničilo 6 štirimotornikov v Messini, 1 pa v Napoliju.

Število žrtev pri napadu na Turin, ki ga omenja vojno poročilo 1144, je naraslo na 402 mrtva in 601 ranjenega.
Motorni torpedovki, ki je potopila nasprotnikovega rušilca pri nastopu, ki ga imenuje današnje vojno poročilo, poveljuje podporočnik bojne ladje Antonio Tedeschi iz Bologne.

Poročilo o položaju na vzhodu

Berlin, 16. julija. s. Vojni dopisnik nemške uradne agencije pravi, da je za trenutno obdobje velike bitke severno in vzhodno od Orla značilno to, da v nemške in v sovjetske boje ne pridejo nove rezerve in orožje. Rusi kopičijo predvsem močne topniške sile, da bi zajeli nemški protinapad, ki se na tem odseku zmagovito razvija. Jasno je, da Sovjeti po hudih izgubah čutijo potrebo po oddihu in da bi radi pričakali ugodno prilikost, da bi se zagnali v boj ravno severno od Orla.

Na odseku pri Bjelgorodu pa se je bojna linija poglobila. S tem pa ni rečeno, da ne bi mogla znova vzplamteti in postati prav važna v splošnem okviru vojnih nastopov. Sovjeti so že pred nekaj dnevi začeli zbirati močne sile, to pa po mnenju vojnega dopisnika pomeni, da je bitka stopila v novo razvojno obdobje. Nemško vrhovno poveljstvo pa je bilo na vse to že pripravljeno ter je z znano naglico in temeljitostjo pripravilo vse ukrepe za premestitev sil ravno na tistem mestu, kjer se je hotel nasprotnik s protinapadi znebiti nemškega pritiska. Vojni dopisnik nato omenja hude sovjetske izgube, ki bodo gotovo zelo vplivale na odločitve sovjetskega poveljstva, ter pripominja, da se je vreme znova poslabšalo, zaradi česar je boj neko-

IX. obletnica pomorske topniške milice

Rim, 16. julija. s. Pomorska topniška milica (Milmari) praznuje v boju 9. obletnico ustanovitve. Legionarji iz te milice trdno stojijo na mestu, kamor ju kliče dolžnost in odgovornost ter dobiva iz dogodkov podžiga za vztrajanje, za odpor in za zmago. Kravate žrtve, ki so jih dali do danes, pomenijo dediščino, ki je ne bo moči uničiti in zapraviti.

Primeri z letom 1918 ni mogoča

Nemški propagandni minister o neuspehu živčne vojne

Berlin, 16. julija. s. V tedniku »Das Raiche« razpravlja nemški propagandni min. dr. Goebbels o sedanjem vojnem razdobju ter sedanji položaj primerja s tistim leta 1918. Piše, kako je tedaj nemška vlada izgubila živčno vojno, s katero je bil sovražnik začel in z njo nadaljeval srčito, dokler ni bila Nemčija slednjic poražena. Zdaj Angleži in Amerikanci skušajo ponoviti tedanji bojni način — nadaljuje dr. Goebbels —, toda časi in ljudje so se spremenili, in tega, kar je leta 1918 lahko strlo nemški narod, danes ni več. Sovražnikova propaganda se neznansko prizadeva, zlasti po zadnjih dogodkih na Siciliji, da bi svetovno javno mnenje preslepila v tem smislu. Pozablja pa omenjati nedvomne prednosti, ki jih imamo mi nad sovražnikom.

Minister dr. Goebbels potem govori o letalski vojni ter pravi: kakor so se Angleži znali braniti leta 1940 pred nemškimi letalskimi napadi, se mora zdaj znati braniti tudi nemški narod pred angleškimi letalskimi napadi, dokler

Smrtna nesreča generala Sikorskega — vedno večja zagonetka

Lizbona, 16. julija. s. Zagonetka letalske nesreče v Gibraltaru je sprito novih ugotovitev vedno večja. Dočim so sprva trdili, da so našli truplo hčerke Sikorskega, zdaj sporočajo, da so bila vsa prizadevanja, da bi njeno truplo našli, zaman. O slo-viti preiskavi, ki jo je bil napovedal angleški tisk, doslej še ni poročil.

Pohvala junaštvu italijanskih letalcev in pešcev

Dnevna zapoved vrhovnega poveljnika letalstva in priznanje 10. bersaglierskemu polku na Siciliji

Rim, 16. julija. s. Načelnik glavnega stana kr. letalstva, general letalske armade Rino Corso Fougier, je svojim podrejenim oddelkom dal naslednjo dnevno zapoved:

»Letalci v oddelkih in na letališčih, na bombnikih, na torpednih letalih, strmoglavci, napadalci, neznanji junaki, specialisti in uravnalci, domovina gleda na vas, jaz pa z velikanskim ponosom spremljam vaše vsakdanje napore in žrtve, ki plemenitijo. Na pobudo vašega neukrotljivega duha dobivajo stroji, tudi stari stroji, vedno nove bojne sposobnosti in razbita letališča niso nikdar zadosti razravana, da bi ovirale vaše zmagovite polete.

Zaradi svete časti zastave, vam bodo kmalu stopili ob bok tisti, ki danes nimajo mesta v naših vrstah; prav kmalu kot piloti prostovoljci, začeni, kakor sem trdnopričan, pri tistih, ki so v manj težavnih urah te vojne in drugih vojn pokazali svojo hrabrost in ki jo bodo danes hoteli potrditi.

Naprej, predragi tovariši, duh vse Italije je z vami poln ljubezni in zaupanja!

Rim, 16. julija. s. 10. bersaglierski polk, ki je zaslužil posebno omembo v današnjem vojnem poročilu, se postavlja s kar najponosnejšim bojevnim izročilom ki po vdoru skozi Porta Pia, po vojni v Eritreji, po italijansko turški vojni, po svetovni vojni 1914—1918 in po izkrcanju v Albaniji dobiva bleščeče potrdilo v sedanjem spopadu. Na obzidju Derne in Agedabie, na bojiščih pri Biserti in pri Gabesu sta se hrabrost in zagon operencev iz 10. polka večkrat sijajno uveljavila. V vrstah tega krasnega polka, čigar prapor je odlikovan s križem savojškega vojaškega reda, so se borili odlikovanci z zlato kolajno Sebastiano Scire, Oreste Toscano, Francisco La Fata, prvaki legendarnih dejanj.

Danes pa na siciljskih bojiščih dediči tega velikega izročila pišejo nove strani slave v tekmi z obrežniki iz 207. divizije. To je druga iz teh mladih edinic, razporejenih za obrambo pomorskih meja, ki je imela čast, da je bila omenjena v narodni dnevni zapovedi. Bersaglieri iz 10. polka in pešci iz 207. divizije imajo

za junaške tovariše vojaške iz nemške divizije »Herman Goering«, ki vsi zaslužijo občudovanje in hvaležnost.

Bern, 16. julija. s. List »Corriere del Ticino« prinaša uvodnik pod naslovom »Najhujša preizkušnja za Italijo«. Med drugim piše: Angleško-ameriški nasprotnik je zoper Italijo napadil vso težo svoje stvarne sile ter svoje letalske in pomorske premoči. Italija se pripravlja na odpor proti angleško-ameriški napadu, ki je zdaj prišel do viška, in kaže skrajno voljo do obrambe lastnih tal in lastne časti. Velikanski dvoboj, ki se je začel, ter zavest o neizogibni nujnosti vojne, dajeta občutek veličine in junaštva boju, ki ga je Italija bila v vzhodni in severni Afriki ter ga zdaj bije na pragu Evrope. Velicina, junaštvo in zvestoba politiki, ki se je nadaljevala od Versailles do danes, označujejo vojno Italije. Nasprotnik tega zatrdno ne more prezreti. Sedanja vojna je za Italijo bila skrajno sredstvo, kateremu se kot velesila ni mogla več izogniti, kakor se ni moči izogniti zgodovinski usodi po besedah Tita Livija: »Pravična je vojna za tistega, katere-mu je potrebna, in sveto je orožje tistega, ki nima več drugega upanja kakor upanje vanj.« Italija junaško gleda v obraz svoji usodi. Kje je država, ki se ji je v nekaj desetletjih posrečilo zavzeti podobno mesto med velesilami, ki vladajo morjem in bogastvu sveta.

O nevarnostih in čudežih v bitki za oblast na morjih

Stockholm, 16. julija. s. — Zanimiva je izjava, ki jo je predvčeršnjim dal v angleški zbornici skupščinski tajnik sir Arthur Slater o bitki za morja. Slater je dejal, da je bil položaj zaveznikov v tej bitki večkrat tako težak, da so celo zavezniške vlade same sodile, da je vsa njihova stvar na kocki in da je položaj takšen, da bo Anglija s svojimi zavezniki vojno izgubila. Prvikrat se je to zgodilo spomladi leta 1941, ko je Veliki Britaniji grozila nevarnost smrti od lakote in ko so morali ustaviti mnogo angleških tovarn, ker ni bilo surovin. Vlada več mesecev ni vedela, kako naj oskrbuje svoje armade na Srednjem vzhodu. Drugič in še bolj izrazito se je to pokazalo v naslednji pomladi, leta 1942, ko je šla v vojno tudi Japonska in so zavezniške države izgubile ogromno ladij, o katerih se je zdelo, da jih na noben način ni mogoče nadomestiti. Te žalostne okoliščine so se še bolj poslabšale poleti 1942 in nekaj časa tudi pozimi. Samo čudež je rešil zaveznike — je dejal Slater — in ta čudež so naredile Združene ameriške države s tem, da so povečale svoje napore za pomoč Angliji.

Vesti 16. julija

Portugalski finančni minister je odobril kredit osmih milijonov skudov za novo pristanišče za vodna letala na reki Tajo.

Japonski ministrski predsednik Tojo je rekel na zboru 263 zastopnikov iz japonskih pokrajin, da mora japonski narod misliti tudi na življenje milijarde ljudi iz vse velike Vzhodne Azije.

Bivši poslanik Združenih držav v Tokiju in sedanji poseben pomočnik državnega tajništva je v svojem govoru na Columbijski univerzi rekel, da bo težko pregnati Japonce iz zasedenih krajev. »Če tudi posvetimo vso našo pozornost Japoncem, se moramo otrestiti misli, da bomo lahko strli sovražnika, ki je zasedel ogromno ozemlje, kjer živi okoli 300 milijonov ljudi in kjer so ogromne količine surovin in veliko luk, v katerih se lahko delajo ladje.

Pri letalskem napadu na Pariz je nemška protiletalska obramba sestrelila 21 ameriških letal, od tega 13 štirimotornikov. Nemci so izgubili samo dva lovca.

V Washingtonu so aretirali več mladih ljudi, ker so demonstrirali pred angleškim poslanstvom in zahtevali svobodo za Indijo.

Neka japonska letalska skupina je v bitki s 60 nasprotnikovimi letali nad Novo Georgijo sestrelila 11 letal brez lastnih izgub.

Argentinski notranji minister je zapovedel razpust 4 organizacij, ker temelje na komunističnih načelih.

Pri angleškem letalskem napadu na Aachen ni bila poškodovana samo stolnica, temveč tudi več spomenikov, med njimi zgodovinski vodnjak in dvorana, v kateri so kronali 35 nemških knezov.

Iz Novega Sada poročajo, da je slabo vreme, ki traja že več dni, povzročilo veliko škodo. Dež in poplave so pokvarile električno centralo, poškodovale zveze z mestom, na polju pa je bilo uničenih mnogo pridelkov.

Angleško razočaranje nad sicilskim prebivalstvom

Pariz, 16. julija. s. Vsi pariški listi prinašajo članke z razlagami o vojaških nastopih na Siciliji. Poudarjajo zagrizeni odpor italijansko-nemških čet ter se zlasti mude pri neprijetnem presenečenju, ki so ga doživeli angleški in ameriški napadalci, ko so mislili, da jih bo sicilsko prebivalstvo sprejelo kot osvobodilce. To prebivalstvo pa disciplinirano sodeluje z vojsko ter je s svojim vedenjem pomagalo zadržati nasprotnikovo napredovanje, ko je dajalo dragocene podatke, ki so privedli do uničenja različnih padalskih skupin, ki so jih napadalci vrgli na otok.

Neomajna zavednost Italijanov v tujini

Berlin, 16. julija. s. Novico o nasprotnikovem napadu na Sicilijo so v Berlinu prebivajoči italijanski rojaki sprejeli s trdnostjo in z živo zavednostjo, o kateri so vedno dajali dokaza v urah, za domovino velikih in trdih. Zlasti so sicilski delavci zahtevali, naj jih vzamejo v vojsko, četudi se že tako in tako vsak čuti vojaka na mestu, na katero je bil poslan in kjer pomaga kovati orožje za bojevnike. Kot izraz vere in volje je zanimiv pripetljaj, ko je nekaj pristnih delavcev, udeležencev prejšnjih vojn, prišlo v berlinski odsek Zavoda za italijansko Afriko, da bi se vpisali vanj. Iz vseh nemških krajev so prišli potem podobni izrazi discipline in vere v najvišjo silo italijanskega plemena.

Hud ameriški poraz pri Mundi na Novi Georgiji

Tokio, 16. julija. s. Vojni dopisnik japonske agencije »Domei« poudarja v dodatku k včerajšnjemu uradnemu vojnemu poročilu cesarskega glavnega stana, da je prišlo do protinapada proti nasprotniku na vsej bojni črti in da so sovražne sile pri poskusu, da bi osvojile Munde, doslej izgubile 31 ladij, med temi 5 križark, ter več ko 200 letal. Sovražni poskus, da bi vdrl v japonske obrambne postojanke na Novi Georgiji ter prodrali v smeri proti otoku Robiani, se je končal s popolnim polomom, ker nasprotnik ni mogel izkreati niti enega moža ter je bil zavrnjen s silnimi izgubami. Sovražnik se je pod zaščito umetne megle skušal dne 14. julija ob osmi uri izkreati na odseku vzhodno od Munde. Pri tem je uporabljal

70 manjših ladij, od katerih je bila polovica natrpana s četami, druge pa z oskrbo. Japonske čete pa so jih takoj opazile ter jih začele obsipavati s topniškim ognjem. Potem ko so izgubili 20 ladij, ki so se vse potopile, se je nasprotnik v neredu umaknil. Sovražne izgube po tem spopadu cenijo na 1300 vojakov, med katerimi je bilo mnogo častnikov.

Poleg tega pa so sovražne skupine, ki so se prej izkrcale na jugovzhodni obali Nove Georgije, utrpel hude izgube, ki jim jih je prizadejala cesarska posadka, ko so skušale prodirati proti Mundi. Ostale nasprotnne sile so se razkropile, še preden je prišlo do japonskega protinapada.

širite najboljši slovenski
popoldnevnik »Slov. dom«

Josip Vidmar, »veliki svobodoumnik«, pokleka pred komunistično partijo

Sramoten nastopni govor novega predsednika Osvobodilne fronte

Ime Josipa Vidmarja slovenskemu ljudstvu, tistemu, ki dela in trpi — ne pove dosti. Tudi ne bomo o njem temu ljudstvu razodeli kaj več, če povemo, da je bil Vidmar njega dni glasovit, a še bolj glasen književni kritik. Pred njim je moral poklekniti vsak literat, star ali mlad, svobodnega ali pokornega duha, če je hotel biti razglašen za umetnika, ki peče »beli kruh«, to je: piše reči, ki spadajo v visoko in najčistejšo, samo izbrancem namenjeno in dostopno umetnost. Če ni pokleknil, je bil lahko Finžgar ali Pregelj ali kdor koli, pa ni bil umetnik za Vidmarja in njegove, seveda. Ni bil umetnik, čeprav je ljudstvo v njegovih knjigah dobilo vse tisto, česar se v umetnosti išče, po čemer je hrepenel in česar v delih, ki jih je Vidmar razglasil za umetnine, morda ni bilo niti trohice: lepote, uteh, spoznanja, modrosti.

Vratar v hram slovenske umetnosti

Vidmar je bil čuvaj, ki je oborožen s peresom, sistemom, zvezami in spletkami stražil vrata v hram naše »umetnosti«. Pred vrati se je gnetlo prosilcev. Nekateri izmed njih so imeli celo drage in veljavne vstopnice; talent, skladovnice, knjige, vence pesmi. Čuvaj jim je vrata odpiral na široko, a spustil ni kar tako nikogar. Skozi vrata je kazal bajno kraljestvo umetnosti ter čakalce skušal kakor satan: »Vse to ti dam, če padeš predme in me moliš. Kdor se je vdal in sklenil s čuvajem pogodbo, da bo, potem ka bo spuščen v »umetnost«, pisal in mislil tako, kakor hoče Vidmar, je šel v bajno kraljestvo, pa četudi ni imel niti sposojene vstopnice.

In padali so pred njim in poklekali vsi zapovrstjo: od sivih očakov, ki bi čuvaja lahko nagnali s smrkavcem in čevlčkom, do resnih, a že preračunanih upalnožev slovenske literature. Kdor se ni uklonil, tega je Vidmar odpravil na »črni kruh«, zaprl mu je pot v založbo, v gledališče, kjer je s skupinico svojih izbrancev »usmerjal« našo gledališko kulturo po poti »Zlikovceve«, »Črni mlake«, ter domačin in tujih boljševiskih del, ki je bilo v njih vsega, samo umetnosti ne. Sam, ali s svojimi ljudmi je zasedel tako imenovane »vodilne« revije ter bdel tudi nad njimi, da so bile odprte le njegovim.

Z judovsko prevejanostjo in sejmarso predznostjo je znal hvaliti svojo bomo robo in je pri kalinih, kakor jih mrgoli med našim razumnostjo, to ubogo čredo, begajočo od ene tuje ideologije do druge, zaslovel kot »veliki mož«, čigar sleherna beseda je zlato in zgodovina.

Mož križa

(L' uomo della Croce)

V besenju bitke, med treskanjem eksplozij in pod žarki, ki ožarjajo muke, nudi križar svojim sobojernikom besede, ki tolaži dušo, in uteho, ki blaži telesne rane. On gre mimo med izbruhom napada, edino bitje, ki ne žali kajti, na prsih ima ščit, sveto znamenje Kristusovo. Vedro junstvo tega moža, ki je celo brez orožja, toda dvakratni vojak — vojak Domovine in vojščak božji — je uteleseno v sijajnem vojnem filmu, zasnovanem po Asveru Gravelli in režirano po Robertu Rossellini, ter nosi naslov MOŽ KRIŽA. ki ga bo predvajal E.N.I.C. te dni v naših kino-gledališčih.

Alberto Tavazzi v filmu: »Mož križa«. Produkcija Continentalcine, reprodukcija E.N.I.C.

DOMANI AL CINEMA
JUTRI V KINU SLOGA

Josip Vidmar, maskiran kot partizanski vratar

Boj ideologiji in tendenci — za začetek

V začetku svojega oblastnikovanja je nastopal v imenu čiste umetnosti. Umetnost je razglasil za absolutno sredstvo, ki je nad vsemi drugimi: nad narodnostjo, nad vero, nad moralom, nad katerokoli idejo. Umetnik je po njegovem najdragocenejši in najbolj nedotakljivi človeško bitje, v svojem ustvarjanju svobodno kakor Bog. Umetnik ni odgovoren nikomur kakor le sebi. Brž ko se umetnik pri svojem ustvarjanju ozira na idejo zlasti versko, ni več svobodni in zato ni več umetnik. Zato ne more biti umetnik nihče, kdor ima kakršno koli idejno prepričanje. Zlasti pa ne more biti umetnik človek, ki veruje. Za takega je zlasti nevarno, da bo v svojem delu uveljavil svojo ideologijo, tendenco. Zato je Vidmar boj proti vsaki tendenci razglasil za svojo življenjsko nalogo. Kot malikovec umetnosti je seveda zviska preziral sleherno politično udejstvovanje ter o njem hotel soditi tako suvereno kakor o umetnosti.

Njegovo preganjanje vsake ideje in tendence v umetnosti je seveda veljalo zlasti sleherni sledi katoliške miselnosti v umetnosti. Strah pred katoliško tendenco v književnosti ga je obsedel. Vohal in slutil jo je povsod, odklanjal in zabijal slehernika, kogar je sumil kakih katoliških ostalin. Zapovrstjo je odklonil vse tako imenovane katoliške književnike, počenši s Finžgarjem in nehal pri tistih, ki so pozabili, kaj jim je kdaj naredil in odrekel ter postali pozneje njegovi trabanti. Tragikomije je s tem v zvezi primer Edvarda Kocbeka, danes idejnega, političnega in razbojniškega zaveznika Vidmarjevega. Tega je »veliki mož« sumil krščanstva in njegovo zbirko »Zemlja« odklonil s utemeljitvijo da so tiste pesmi »idejni manifesti« brez umetniške vrednosti.

»Ogrevanje za idejo — zabloda«

Kaj vse je ta glasnik sodobne umetnosti počel pri preganjanju tendence in kako je nad svobodno duha drugih grešil v imenu svobodnosti, katero je razglasil kot svoj svetovni nazor, to bi bilo predlogo pripovedovati.

V svojem strahu pred ideologijo in tendenco je šel tako daleč, da je celo vsako izven-umetnostno ogrevanje za katero koli idejo označil za zablodo, nevedno kulturnega človeka. Leta 1931, je v razgovoru, ki ga je objavil neki slovenski dnevnik, dejal takole:

»Na videz tako preprosta misel o osrednjem pomenu osebnosti je vsakemu mlademu rodu tuja. Mlad človek gori za ideje, v katerih vidi jamstvo za bodočo lepoto in veličino človeškega življenja. Zato so mu najvažnejša stvar na svetu. Današnja mladina je v tej lepi zablodi le še bolj izgubljena, kajti razdrto sodobno življenje nujneje terja pravila in le še pospešuje to nekoliko naivno, pa tudi nekoliko barbarsko vero v moč ideje in življenjskih gesel. Bori se zoper ta časovni pojav smatram tudi za eno izmed svojih nalog.«

Iz boja zoper ideologijo — padec v kulturni boljševizem

Ni se pa Vidmar zavedal — ali pa morda ni maral zavedati — kam drži ta njegova pot. Za mislečega človeka je bilo jasno — tudi če je mislil, da je Vidmar odkritost — da se bo njegov boj proti tendenci, delu in ideji sprevel v ideologijo, tendenco in celo v dogmo.

Vidmar je v svoji svobodoumni obsedenosti postal suženj svoje umetnostne in nazorne ideologije, suženj svoje dogme. S tem je svoje načelo sam najtemeljeje izdal.

Okoli njega se je začelo zbirati vse, kar je v podiranjih starih ideologij in tendenc v umetnosti videlo le duhovno pripravo za revolucijo v imenu najnasilnejše, najneustrupenejši in najsurovejši ideologije in dogme — historičnega materializma, komunizma. Ker v boju proti tako imenovani »stari književnosti« ni mogel pokazati nobenega dela, ustvarjenega po svojih načelih in zahtevah je začel povzdigovati vse, kar je bilo napisano v znamenju uničevanja starih vrednot. S svojo avtoriteto je povzdignil na stopnjo umetnosti vrsto del in ljudi, ki bi drugje v resni kritiki komaj zaslužila omembo. Postal je glasnik in hvalilec najsurovejših levičarskih del in ustvaril nekaj malikov za tisto polizobraženo razumnost, ki je dalo iz sebe vodstveni kader za komunistično revolucijo pri nas. Njegova pot se je — vede ali nevede — končala v kulturnem boljševizmu, ki mu je Vidmar v svoji obsedenosti odprl na široko vrata v revije »Sodobnost« in gledališče in v založbe, pri katerih je imel besedo. Poleg Kidriča je Vidmar kot književni kritik ter ideolog »neideološko« glavni krivec za boljševizacijo našega kulturnega življenja, glavni krivec za izdajo.

Nekdaj svobodoumnik — danes vodja preganjalcev svobode

Vse te ugotovitve o blodnjah in delih velikega svobodoumnika Josipa Vidmarja bi za slovensko ljudstvo ne bile zanimive če ne bi ta človek, v čigar delu je marsikdo — tudi marsikdo tak, ki bi ne bil smel biti slep — videl višek slovenskih kulturnih teženj — če ne bi ta človek od letošnjega marca dalje bil predsednik izvršnega odbora Osvobodilne fronte. S tem je postal odgovoren za vse, kar je ta zločinka, v službi tujih koristi stoječa prevratna organizacija, storila hudega in krvavega slovenskemu ljudstvu. Človek, ki je golo ogrevanje za kakršno koli ideologijo obsedel kot zablodo, je postal odgovorni in podpisani voditelj organizacije, ki svojo ideologijo uveljavlja ne s kako umetnostjo, temveč s puško, krvjo in ognjem. Človek, ki je že v vsaki pisani pripombi videl napad na umetniško in človeško svobodo ter je proti njej protestiral v imenu človeških pravic, je postal uradni poglavar tistih, ki imajo od svojega vodstva uradno naročilo: »Razumneje vse pobijte!« Estet, ki je deset let in več besedičil o dragocenosti umetniškega ustvarjanja, o lepoti, o njenih oblikah in o njenih svečenikih, daje požigati slovenske cerkve, zakladnice ljudske umetnosti, gradove in samostane z njihovimi skromnimi pa za nas nenadomestljivimi umetnostnimi spomeniki vseh vrst. Človek, ki je v župančičevi pesmi iskal zlogovnih in lepotnih pomanjkljivosti, tu li danes himno svoje tople: »Razpnite čez ves svet vesala.« On, ki je v rezko in glasno izgovorjeni kavarniški besedi videl neodpustljivo barbarstvo, je danes gluh za vpitje otrok.

Vloga Josipa Vidmarja v OF

Dobro vemo, da Josip Vidmar zadnje čase ni bil več zgolj teoretični borec za svoje literarne nazore. Igral je v komunističnem vodstvenem orkestru važen instrument. Prvič se je razkrinkal 1. 1940, ko je s Kidričem in drugim podpisal prošnjo za ustanovitev »Društva prijateljev Sovjetske zveze«. Ali ni bil morda celo on tisti, ki se je dal v imenu »slovenskih kulturnih delavcev« sprejemati pri sovjetskem poslaniku v Beogradu? Vemo, da je bil vse od začetka član izvršnega odbora OF in da je od lanske spomladi živel ilegalno in maskiran, kakor ga kaže slika, v Zagrebu in drugod. Vemo, da je soddgovoren za delo, ki ga je nad slovenskim ljudstvom opravila OF v teh dveh letih.

Višek svojega poniglavega in žalostnega razvoja pa je dosegel z dejanjem, s katerim je svojo svobodoumnost zapetjal. To dejanje je nastopil govor, ki ga je kot novi predsednik OF imel dne 27. aprila letos. V njem je on, patetični borec proti vsaki idejni in duhovni vezanosti, zapel hvalnico komunistični stranki, njeni ideologiji in njenemu delu. Poljubil je pete zločincu Kidriču, ubijalcu Baehlerju in organizatorju načrtnih pokoljev Kardelju prav tako sramotno kakor drugi borec za »duhovno svobodo«, Kocbek. Govoril je takole:

Ko prehajam k tretji osnovi Osvobodilne fronte, moram spregovoriti o dejstvu, ki je značilno za zgradbo Osvobodilne fronte. To dejstvo pojasnjuje marsikaj v njeni zgodovini in je bistveno vplivalo in njeno vsenarodnost in na njeno miselnost.

Vidmar je s tem govorom sam pokazal pravi obraz svojega dela in svojega razvoja. Nas zdaj ne briga, če je človek, ki se je znal do zdaj tako čudovito razvijati, zmožen še novih presenečenj v svojem razvoju. Vemo samo to, da je Vidmar sprejel vodstvo Osvobodilne fronte tedaj, ko se dosedanj njeni poglavarji hoteli za vsako ceno otrestiti odgovornosti za njeno delo. Vemo tudi, da

Najvišje cene za tehnični les

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je smatral za potrebno urediti cene za okrogli les. Cene okroglega lesa se določajo takole:

A. Jelov okrogli les:
I. Hlodi za žago ali za tesanje, zdravi, ravni, brez lubja, kakovost monte, cene za kub. meter:
a) premera nad 20 cm. merjeno v sredini, dolžina 4 m 450 lir, od 4—8 m 480 lir, 9 m in več 495 lir; b) premera od 12 cm do 19 cm, merjeno v sredini, dolžina 4—9 m 420 lir, 10 m in več 460 lir.

II. Brzjavni drogovi, obeljeni, pri tleh ravno odžagani, na vrhu dvojno pošev obtesani, dolžina 8,50 m 480 lir, od 9 m naprej 520 lir.

III. Jadrniki neobeljeni, dolžina 6—10 m 510 lir, nad 10 m 550 lir.

IV. Jamborniki, dolžina do 10 m 700 lir, nad 10 m 760 lir; jamborniki nad 15 m po prosti pogodbi.

B. Bukovi hlodi:

a) bukovi za luščenje od 35 cm navzgor 75 lir za stot franko vagon; b) bukovi za žage od 20—24 cm 450 lir za kub. meter na žagi; od 25 cm navzgor 580 lir za kub. meter na žagi.

* Clen 2. Vse druge določbe navedbe z dne 26. junija 1942-XX št. 133 ostanejo nespremenjene. Ljubljana, dne 13. julija 1943-XXI.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino: Giuseppe Lombassa.

Prodaja mesa na odrezek III

Pokrajinski prehranjevalni zavod sporoča, da bodo v soboto, 17. julija potrošniki lahko dobili pri svojih običajnih mesarjih proti odvzemu odrezka 111 julijskih živilskih nakaznic, izdanih od mestnega poglavarstva v Ljubljani, 100 g govejega mesa. Delitev se bo pričela ob sednih zjutraj.

V nedeljo spet dve lepi nogometni tekmi

V nedeljo bomo imeli razen Marsovega mladinskega turnirja tudi še dve nogometni tekmi; in sicer bo prvo moštvo novega prvaka Ljubljane igralo proti 11 izbrancem iz ostalih ljubljanskih prvorazrednih klubov, prvak drugega razreda — Mladika pa bo nastopil prav tako proti 11 izbrancem iz svojega drugega razreda. Ljubljano poznamo, kakšen nogomet nam zna zaigrati, prav tako pa tudi vemo, da imajo poedini domači klubi v svojih vrstah prav dobre nogometaše, ki bodo dali v nedeljo prvačkemu moštvo gotovo dober in trd odpor. Reprezentanca, ki bo igrala proti Ljubljani bo sestavljena iz igralcev Marsa, Hermesa in Tobaečne tovarne. Tekma bo gotovo lepa in napeta, saj bodo moči poedincev izenačene, le da bo imela Ljubljana nekaj več prednosti zaradi tega, ker so njene vrste dobro uigrane.

Tudi za predtekmo med Mladiko in ostalimi 11, smo lahko prepričani, da bo nogomet zadovoljiv, saj je znano, da je vprav Mladika v zadnjem času precej pridobila, kar se lepo kaže v pametnih zamislih tiče pri svojem igranju. Pa tudi ostalih 11 se ne bo dalo kar tako ugnati v kozji rog. Postavili se bodo in poskušali, da bodo »obrnili« tiste, ki so se kvalificirali da bodo v bodočem prvenstvenem plesu igrali v družini najboljših ljubljanskih klubov.

Obe tekmi bosta na igrišču Ljubljane in sicer po tem vrstnem redu: ob 17. se bosta pomerili enajststori Mladike in izbranci iz II. razreda, ob pol 19. pa Ljubljana in reprezentanca ostalih 11 igralcev iz drugih domačih prvorazrednih klubov. — Prijatelji iger bodo deležni spet lepega sportnega užitka.

Denarnica z manjšo vsoto denarja se je izgubila na Zaloški cesti proti Studencu. Najditelj se naproša da jo odda na Zaloški cesti št. 78.

bo dajal odgovor za vse, kar se je godilo prej in zdaj. Naj ne misli, da se bo tudi zaradi požganih slovenskih domov, uničenih življenj, opustošene zemlje in solza lahko skliceval na frazo o nedotakljivosti evobodnega umetnika. Če ljudstvo daje umetniku v svoji sredi izjemem položaj, ga zaradi tega obremenjuje tudi z večjo odgovornostjo za vse, kar je nad njim zagrešil. Tudi umetnik je za svoje, ljudstvu škodljivo delo odgovoren, kakor je za koristno delo deležen od njega priznanja, spoštovanja in ljubezni.

BOGINJA MAŠČEVANJA

KRIMINALNI ROMAN

Pustili smo za seboj šele nekaj stopnic, ko se je od zgoraj zaslislal miren in enoličen glas. Obstali smo.
»Ali vam lahko kaj pomagam, effendi?«
Spričo tega nepričakovanega glasu v tihi in precej temni hiši smo kar osupnili, a samo za trenutek. Neka notranja sila nas je pognala naprej po stopnicah, in ko smo bili na vrhu, v tretjem nadstropju, se nam je vdano priklonil Hani, oblečen v svoj kaftan, ki je metal temno senco na slabo razsvetljeno steno.

»E, ravno prav!« mu je odvrnil Vance živahno. »Vprav zdaj smo namenjeni v salon na majhno skupščinsko sejo. Pojdite z nami, Hani.«

ZVIII. POGLAVJE.

Luč v muzeju.

Sobota, 14. julija, ob 1.15.

Hani je prišel za nami v salon. Bil je zelo miren in dostojanstven. Njegove nedoumljive oči so se ustavile na Vanceju. Bile so podobne očem kakega starodavnega egiptovskega svečenika, ki je pred trženikom Osiride zatopljen v molitev.

»Kako vendar to, da ste pokoncu in da ob tej pozni uri hodite okrog?« ga je vprašal Vance brez kakšnega posebnega poudarka. »Imate spet kakšne želodčne težave?«

»Ne, effendi, je odgovoril Hani s tihim, umerjenim glasom. »Vstal sem, ko sem vas slišal govoriti z Brushom. Kadar spim, imam vedno vrata odprta.«

»Ste morda slišali Sakhmet, ko se je nocoj vrnila v to hišo?« Sakhmet, da se je vrnila?«, se je začudil Egipcjan.

»Da, če se tako izrazim... Toda to je precej nepreračunljiva boginja. Če drugič je bila nepredvidna.«

»Pa ste trdno prepričani, da je bila nepredvidna?« Kljub temu da je Hani spregovoril te besede precej malomarno, so se vendar zdele pomembne.

Vance je nekaj trenutkov zrl vanj, nato pa dejal:
»Ali ste slišali malo po polnoči kakšne korake po stopnicah ali po hodniku v drugem nadstropju?«

Hani je odkimal.

»Nisem slišal ničesar. Spal pa sem približno eno uro, preden ste prišli. Varni koraki po preprogi me tudi ne bi bili mogli prebuditi.«

»Sam dr. Bliss,« je pojasnil Vance, »mi je šel spod telefonirat. Kaj tudi njega niste slišali?«

»Prvi hrup sem zaslišal tedaj, ko ste vi prišli in ste se razgovarjali z Brushom. Predramil sem se, ko sem zaslišal vaš glas, ali pa morda, ko so se vrata odprla. Pozneje sem vas slišal govoriti v dr. Blissovi spalnici, ki je vprav pod mojo, nisem pa mogel razločiti nobene besede.«

»Seveda tudi niste opazili, da bi bil kdo okrog polnoči ugasnil luč na hodniku v drugem nadstropju.«

»Če ne bi bil spal, bi to prav gotovo opazil, ker svetloba luči na stopnicah odseva v mojo spalnico. A ko sem se prebudil, je bila luč prižgana kakor vedno.« Hani je dvignil obrvi. »Kdo naj bi bil ob tej uri ugasnil luč?«

»Ne vem...« Vance je nepremično zrl v Egipcjana. »Dr. Bliss nam je zdaj povedal, da ga je nekdo hotel umoriti.«

»Ale, se je začudil Hani, kakor da mu je odleglo. »Toda upam, da se napad ni posrečil.«

»Ne, ni se posrečil. Doživel je polom. Način, kako je zločinec mislil umoriti Bliss, je bil naravnost bedast in zelo tvegan.«

»To že ni mogla biti Sakhmet!«, je pripomnil Hani z mrtvaškim glasom.

»Ah, kaj šele Vance se je lahko nasmehnil. »Na vsak način sem zelo zadovoljen, da sem to možnost čisto izključil. Ker pa

ni bila na delu nobena skrivnostna sila, bi nam morda lahko povedali, kdo naj bi bil imel kakšen nagib za to, da gospodu doktorju prebode vrat?«

»Dosti jih je, ki gotovo prav nič ne bi žalovali, če bi dr. Bliss zapustil ta svet, a dobro vem, da si nihče ne bi rad nakopal odgovornosti za takšno dejanje.«

Vance si je prižgal »Regie« in sedel.

»Kako pa ste mislili, Hani, da bi nam morda lahko pomagali?«

»Prav tako kakor vi, effendi, je odvrnil silno ljubeznivo, »sem tudi jaz pričakoval, da se bo zgodilo nekaj neljubega, morda nasilnega nocoj v tej hiši. In ko sem zaslišal, da ste prišli sem in stopili v dr. Blissovo spalnico, mi je prišlo takoj na misel, da se je tisto, kar smo pričakovali, morda res zgodilo. Zato sem počakal vrh stopnic, da ste prišli iz sobe.«

»To je bilo pa res zelo nujno.« je pomrmral Vance in naredil nekaj dimov. Čez nekaj trenutkov je vprašal: »Če bi bil gospod Salveter nocoj odšel iz svoje sobe, potem ko ste vi odšli spat, ali bi ga lahko opazili?«

Egipcjan je kolebal, na pol zamišljal in nato dejal:

»Mislim, da bi to opazil. Njegova spalnica je ravno nasproti moji...«

»Vam je znano, kako je ta soba obrnjena?«

»Ne zdi se mi verjetno, da bi bil gospod Salveter mogel odpreti vrata in oditi iz sobe, ne da bi jaz to opazil.«

»Možno pa je vendarle, mar ne?«, je vztrajal Vance pri svojem. »Če ste vi spali in če je gospod Salveter imel res tehten razlog, da vas ne moti, bi lahko čisto na tihem odšel iz svoje sobe, tako potihem, da bi vi prav gotovo mirno naprej spali, ne?«

»Zelo težko.« je Hani nehotno delno priznal. »Trdno sem prepričan da se, potem ko je odšel spat, ni več ganil iz svoje sobe.«

»Zato ste tako trdno prepričani o tem, ker želite, da bi bilo res tako,« je vzdihnil Vance, »a pustimo zdaj to.«

Hani je gledal Vanceja z očividno zaskrbljenostjo:

Lepote in vrednote, ki ne bi smele biti pozabljene

Nekaj starih svetih in poučnih pesmi

»Veste mati, zednjč, ko ste povedali pesmi in so bile te objavljene v velikonočni številki »Slov. doma«, je bil z njimi marsikdo zadovoljen. Kasneje sem videl celo otroke, ki so imeli pesmi izrezane in so se jih učili na izust.« sem nagovoril včeraj staro Zajčkovno mater, ko sem jih obiskal. Med najinim obiskom je močno deževalo, ravno pravi čas za kramljanje. »Prav je, prav, da so bile objavljene, saj pozabljene ne bodo. Celo g. Mirko me je pohvalil, da znam res lepe pesmi. Zato ti danes spet prav rada povem nekaj novih, sedanemu času primernih.« In pričeli so:

O sv. Rešnjem Telesu

so šle pred toliko in toliko leti procesije po drugačni poti kot sedaj. Iz cerkve smo se razvrstili po približno takem vrstnem redu, kod je še dandanes. Procesija je šla po Mali gati čez most in je bil pri Serkotu prvi »žegen«. Od tu smo šli pojoč in moleč sv. rožni venec na Sinjo gorico, kjer je bil postavljen drugi oltar. Kako lep pogled je bil, ko je pri blagoslovu množica pokleknila po poljski poti in jo je bilo tja do Lušč. Mimo pokopališča smo šli spet čez most, kjer je bil pod lipo tretji blagoslov, na trgu pred taborom pa četrti. Ljudje so na pamet prepevali starinsko pesem:

Danes se vse veseli,
ob velikem godu,
in prepevati želi,
našemu Gospodu.

Vsi zvonovi se glase,
zgoda je pojejo,
verni, pridite iz cerkve,
nam glasno rečejo.

Cerkev je osnažena,
s puščelci obdana,
s svečami ozaljšana,
vsaka je prižgana.

Cerkve so postavljene,
z mlaji in drevesi,
in za god pripravljene,
Rešnjemi Telesi.

Jezusa s častjo neso,
Njega vsi veseli,
hvaljo, moljo in pojo,
v procesiji celi.

S petjem združenost zvonov
se častljivo sklene,
in grmenje možnarjev
slavo razodene.

Mašnik prvi žegen da,
čez to ljudstvo »brano,
prosi usmiljen ga Boga,
da bi vse ohranil.

Verni dvignejo nebo,
z vel'kim spoštovanjem,
kjer je Jezusa telo,
s svetim navdihvanjem.

Hvaljeno naj vedno bo
Rešnje Jezusa telo,
ki so ga okrog nosili,
usmiljenja srčno prosili.

Vse, prav vse se je udeležilo lepe procesije in praznik sv. Rešnjega Telesa je bil največji praznik.

Lepo smo tudi praznovali sv. Janeza Krstnika. Po vseh hribih in hribovih so na kresni večer zagoreli kresovi. Gospodar ali gospodinja pa sta vzele v steklenico blagoslovljene vode in šla z oljkovo vejico blagosloviti vse njive ter sta prosila božjega blagoslova. Otroci pa smo pred hišo in po hiši natrosili cvetja. Seveda ni smela manjkati praprota, katero smo vtaknili tudi v streho, da bi naš dom bil varen pred vsako nesrečo.

Na praznik sam pa smo zapeli pesem na čast sv. Janezu Krstniku:

Cerkev danes tvoj god praznuje,
sveti Jezusov krstnik,
svoje prošnje ti zročuje,
o mogočni priprošnjik.

Ker smo v času novih maš, bi povedala tudi pesem, s katero smo pozdravljali naše novomašnike, ki so prvič prihajali v cerkev, da bi darovali sv. daritev. Čim je vstopil v cerkev, je s kora zadonela

pesem: Novi mašnik bod' pozdravljen, od Boga si nam poslan... Tedaj sem mater prekinil, češ da to pesem vsi dobro poznamo, saj z njo še vedno pozdravljamo novomašnike. In žena je bila zadovoljna. »No, hvala Bogu, vsaj ena pesem je še, ki jo je obdržal ta novi svet. Drugo je že vse ponarejeno in prenarejeno.

Pa naj bo še ena, ki smo jo zapeli ob priliki poroke.

Hvaljen bodi večni Bog,
Oče, Sin in Sveti Duh,
ker človeka čudno vstvaril,
z ženo ga oblagodari,
ga namenil v sveti raj.

Hvale vreden je ta stan,
da bi bil le prav držan,
od moža in od žene.

Velik zakrament je tudi,
vse gnusobe močno studi,
in v nebo ljudi ravna.

Mož pomeni Kristusa,
svetle Cerkve ženin,
ki jo varje in redi.

Cerkev pa pomeni ženo,
v božjem strahu zaročeno,
mati vernih je ljudi.

Ko si v roke sežeta,
se močno zavežeta,
nikdar se ne zapustita.

Prstan ljubeča spomina,
naj vaj' vedno opominja,
eden drugemu zvest' bit.

Dobro srečo vam želimo,
tudi svatom in ljudem.

Resna beseda podeželana staršem

Ljubljana, 16. julija.

Priobčujemo resne vrstice podeželana z željo, da bi bile starim v opozorilo, mladini pa v pouk.

»Velečenjeni gospod uredniki!«

Ker živimo v času razvoja tehnike in vsesplošnega napredka, kar se pa seveda zelo občuti pri napredku in vzgoji naše mladine, mi dovolite prosim, da zaupam papirju to, kar me je pred kratkim v Ljubljani nekoliko presenetilo.

Bil sem v Ljubljani zopet enkrat po dolgem času; pot me je zanesla tudi v opero, kjer so prodajali nevesto. Res, človek se kar nekako odvadi mestnega življenja in mestnih običajev, pa mi je bilo kar malo nerodno, ko sem pač v tisti podeželski pripristosti vzel s seboj dežni plašč in klobuk; opremljen s prejšnjim vstopnico sem stopal proti prvemu nadstropju na balkonski sedež našega lepega opernega gledališča. Plačal sem, sem si mislil, in sedaj kar hitro, da ne bi kaj zamudil, hajdi na mesto. Pa me pri vratih nekoliko bolj postaral gospod z lepo kapo ustavi in mi pravi tako lepo po domače: »No gospod, pa menda ne mislite, da bo tu deževalo, odložite vendar plašč in klobuk v garderobi.« Pozabil sem namreč, jaz ubogo kmečko teslo, kot se je izrazila neka v bližini kotječa gospodinja, sodeč po živorečnih namazanih ustnanih, in najbrž od vožnje v avtomobilu precej napršenih ličkih, gotovo iz tako imenovanih »boljših« krogov. Malo mi je bilo nerodno in nehotem sem se spomnil Matejevega Matije, kako je tudi on z dvema klobukoma na glavi in morda s kakim rečim dežnikom, kar takrat še ni bilo dežnih smotk in cigar, in občudoval pisane moderne nega napredka, mahal po Beli Ljubljani. O, da, sem rekel, veste gospod, takole na deželi se človek kar malo odvadi mestu, saj če bi vedeli ljudje, da prihajam iz Ribnice, bi mi še oprostili, ker nas imajo za precej brihtne. Uvidel sem, da bom moral tudi jaz drugič, predno bom šel v ljubljansko gledališče, preštudirati nekoliko Urbanusa, poglavje o vedenju v gledališču. Nerodno mi je bilo pa tako, da si nisem upal potem med glavni odmor se tja, kamor sem prej kot stalni prebivalec Ljubljane rad zavil, da sem se opajal o duhu finih smotk in cigar, in občudoval pisane moderne toaletne cenjenih dam in gospodičen s svojimi kavaleriji. Čakal sem na stolu kot kupček nesreče in premišljeval o lepi Ljubljani in ljubi mi Ribnici.

Pa ne da bi hotel prisluskovati, ker govorjenje ni bilo tako tiho in po mojem mnenju sodeč, bi lahko slišali tudi sosedje, torej kakor rečeno za menoj se je oglašal nežen in blago donet glasnik in drugi, nekoliko bolj temne nianse, res kar harmoniral sta. Poslušam. »Ves, Beti, včeraj sem imela randi. To je zareskan! Ves, pravi, da me bo poročil takoj, ko konča vseučilišče.« In drugi glasnik mu sekundira: »Pejno pejd, al' ni bilo fletn' tko mal ga pokronat učas, kt pa db se poročila. Ves! Tjana, al' res misliš, da bi ga poročila? Hm, še sajna se mi ne, ampak takole včas je pa le fletn', ko greva mal v slaščičarno, pa vse plača, pol pa

da bi vse skup srečno bilo,
da bi zdravi in veseli,
dolgo vrsto let živeli,
in dosegli čast nebes!

Pa še ena pesem je bila, ki smo jo prav radi prepevali, znal jo je pa bolj malokdo O, ko bi jo današnji svet, ta mladi, poznal in jo razumel!

Potonka

Vsa rdeča in košata,
je potonka prevzela,
kak' sem lepa in bogata,
je vijolci s'roti djala.
Hočeš sestra kaj veljat?
moraš se bolj poštemat.

Jaz ne maram za bahanje,
je vijolca potonki djala,
žlahtni duh si bom varvala,
moja skrb je za poštenje.
Ako roža ne diši,
ni lepote, ne časti.

Ko potonka sestro ujeda,
pride ženin mlad iz hiše,
on štimanke ne pogleda,
le vijolco si poišče.
Jo nevesti podeli,
v roki ji lepo diši.

O, dekleta, le lepota,
vaša cena je poštenje,
le ponižnost je dragota,
in pa pametno življenje.
Smrad dekliski je — napuh,
a poštenje — žlahtni duh!

To, to, da bi znale ta »moderna« dekleta, ali kako se jim že reče. O, v časih, ko sem bila jaz mlada, je bilo vse drugače.

Pa preveč sem se razgovorila. Bo že dovolj zaenkrat, kajne, pa še drugič več. Pozdrav vsem, ki bodo te pesmi brali!

L. B.-c.

Dolenja vas

»Quo vadis« — roman v slikah lahko naročite v kaplaniji. Pohitite, ker je rok naročbe kratek — 5. avgust. Knjiga bo v kratkem izšla.

Da je skoro vsak dan tudi pri nas neurje s preobilim dežjem, je letos povsod; a poleg nalivov se oglašajo strašnimi posledicami. Dne 9. t. m. je udarila v skedenj g. Anton Merharja v Rehinitci. Nastali požar je uničil skedenj in popolnoma vse, kar je bilo v njem: stroje, seno in razno orodje. Vsa sreča, da so omejili požar, ker v nevarnosti je bilo vseh 80 hiš v vasi. 13. t. m. popoldne pa so se privlekli črni oblaki z gromom in bliskom. Vse je bilo v strahu, kaj bo: Bali smo se toče. Strela je udarjala na vse strani. Na svoji žagi je urejeval lesni trgovec g. Karol Zobeč iz Blat, ob njem troje njegovih otrok. Strela je udarila vanje, omamila vse, da so popadali. Zbudili so se otroci, a oče Karol Zobeč je ostal v nezvesti, a vsled slabega srca je umrl. Pokojnik zapušča žago in mlin. Bil je zelo poudeten, veren, trezen, varčen iz ugledne krščanske Hirčeve družine iz Blat. Vsa dolina objokuje nesrečno družino v žalosti za dobrim možem. Pokojni je bil 40 let star, najstarejši otrok 8 let. Strela je udarila tudi v njegovo hišo nasproti žage in zrušila dimnik in štedilnik. Sožalje soprogi in družini!

Ribnica

Dvignite nove osebne izkaznice. Za prebivalce iz trga Ribnice ima občina nove osebne izkaznice že pripravljene ter jih čimprej dvignite. Kmalu bodo pripravljene izkaznice tudi za vaščane. Opozarjamo, da legitimacije dobro čuvate, kajti po novi odredbi je prepovedano izdajanje duplikatov.

Zamenjava poslovnih knjižic. Po naredbi Visokega komisariata veljajo stare poslovne knjižice do 3. XI. t. l. V tem roku morajo prizadeti stare poslovne knjižice zamenjati pri občinskem namestitvenem uradu. Ako ni delavec zaposlen, hrani njegovo poslovno knjižico imenovani urad. Namestitveni uradi so dolžni strogo paziti na to, da službodajalci sprejemajo na delo le preko namestitvenih uradov. V smislu naredbe poziva občinski urad vse delodajalce in podjetja, da mu prijavijo število zaposlenih delavcev, da jim bo mogel

čoln pobegniti, ga niso hoteli sprejeti. Zavoljo tega so bili begunci prisiljeni vrniti se na ladjo.

Ker nisem videl več nobenega sredstva, da bi ladjo rešil, sem skušal rešiti ljudi. Ker je pihal veter s kopenske strani, noč pa se je že nagibala h koncu, površ pa nismo vedeli, kje bi lahko prišli skozi čeri, sem počakal, da se je zdanilo. Najprej sem poslal na kopno čoln z Diegom de Arana de Cordoba, višjim pravnim zastopnikom armade, in Petrom Gutierrezom, zaupnikom Vaših Veličanstev, da bi povedala krajevniemu poglavarju vse, kar se je dogodilo. Povedala naj bi mu, da ga bom obiskal, kakor me je bil sam v soboto prosil. Povesta naj, da sem izgnal ladjo tik pred njegovo vasjo, in sicer poldrugo morsko miljo od obrežja sredi čeri.

Poglavar je vse razumel in je solznih oči pokazal silno sočutje nad našo nesrečo. Takoj je poslal k ladji vse vaško prebivalstvo na številnih velikih domačinskih čolnih. Tako smo skupaj z njimi začeli raztovarjati blago z ladje. Izpraznili smo v kratkem času vse skladišče. To je bila velika pomoč, katero nam je bil izkazal ta poglavar. Potem se je on sam s svojimi brati in sorodniki na vse pretege trudil, tako na ladji kakor na kopnem, da je poteklo vse v najlepšem redu. Od časa do časa pa je pošiljal k meni svoje starše, da so me s solzami prosili, naj mi ne bo nerodno, ako mi ponudi vse, kar ima. In lahko zagotovim Vašima Veličanstvom, da nikjer v Kastiliji ne bi mogel najti tako dobrega varuha našega blaga, od katerega ni zmanjkala niti drobtinica. Vse naše blago je dal namreč spraviti v svojo hišo in ga čuval, dokler niso bile izpraznjene hiše, kamor ga je namenil dati v shrambo. Na stražo pa je postavil oborožene moške, ki so morali ostati tam vso noč. On in njegovi pa so plakali, kakor da jih je naša nesreča silno prizadela. To ljudstvo je tako ljubeznivo, brez pohlepa in pokorno, da prisegam Vašima Veličanstvom, da jih na svetu ni boljših ljudi niti boljše zemlje.

Ljubljana

Koledar

Petek, 16. malega srpana: Karmel. Marija; Rajnelda, devica in mučenica; Valentin, škof in mučenec.

Sobota, 17. malega srpana: Mar. ponižnost; Aleš, spoznavalec; Januarija, mučenica.

Obvestila

Promovirani bodo jutri, v soboto, ob 12. uri na pravni fakulteti na vseučilišču v Ljubljani za doktorje prava sledeči gospodje: Blaško Vinko, Finderle Mirko, Hauc Franc, Kaiser Franc, Krejči Dimitrij, pisatelj Krivec Jože, Leskovar Ludvik, Namar Emil in Poženel Marjan. Mladim doktorjem, iskreno čestitamo!

Poroka. Dne 12. julija sta se poročila v cerkvi sv. Franciška v Sp. Šiški Kraljič Leopold in Besednjak Ivana. Bilo srečno!

Adamič, Lajovic, Pavčič in Tome so skladatelji katerih dela so stalno na sporednih vokalnih koncertov. Na koncertu ljubljanskega Zvona v ponedeljek, 19. t. m. bomo slišali njih najboljše skladbe. Ker zadnji dve leti ni bilo vokalnih koncertov, je razumljivo, da je za koncert veliko zanimanje. Zato opozarjamo občinstvo, da si nabavi vstopnice že v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice.

Cepljenje proti davici za zamudnike bo trajalo še do prihodnjega torka, 20. t. m. Vsi še ne cepljeni kakor tudi oni, ki so samo enkrat cepljeni ali so bili pa lani cepljeni samo dvakrat, naj se zanesljivo v popoldanskih urah od 16 do 17 javijo v ambulanci mestnega fizikata v priličju Mahrove hiše na Kerkovem trgu št. 10. Spet opominjamo starše na stroge predpise in najvestnejšo kontrolo, ki bo gotovo ugotovila vse necepljene, enako se pa čudimo vsem površnim in malomarnim staršem, ki ne marajo svojih otrok zavarovati pred to nevarno boleznijo.

Zapora prehoda ob Ljubljani na Čevljarski most. Ker je zaradi gradbenih del prehod z Brega med Medenovo hišo in Ljubljano na Čevljarski most popolnoma zaprt, se razvija ves promet z Brega in Novega trga po ozki Čevljarski ulici in Jurčičevem trgu, kar s prometnih vidikov zaradi ostrega ovinka in ožine predstavlja za pešce in vozila veliko prometno nevarnost. Sicer prometne table opozarjajo, naj bodo vozniki in pešci čim najbolj oprezní, vendar mestno županstvo opominja vse voznike, naj vozijo v obe smeri počasi in z največjo previdnostjo, da se izognejo nezgodam in težkim posledicam neprevidne vožnje. Enako pa prosimo vse pešce, naj se pri hoji zavedajo preteče nevarnosti. Posebno pa prosimo šole in starše, naj mladino opozore na nevarnost hoje po Čevljarski ulici, ki naj se je izogiba, če je le mogoče.

Ljubljansko gledališče

Drama:

16. julija, petek, ob 10: »Mali lord«. Zaključna mla-dinska predstava za Gili.
17. julija, sobota, ob 19: »Nevesta s krono«. — Red A.

Opera:

16. julija, petek, ob 19: »Prodana nevesta«. Red Cetrtek.
17. julija, sobota, ob 19: »Madame Butterfly«. — Red B.
18. julija, nedelja, ob 19: »Mrtve oči«. Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Novo mesto

»Quo vadis« — znameniti zgodovinski roman, ki bo izšel v novi obliki v slikah, v velikosti črti strani »Slov. doma«, lahko naročite tudi v novomeški podružnici. Pohitite, ker bo knjiga kmalu izšla, knjige pa bo lahko dobil le prednaročnik!

urad dostaviti dovoljno število tiskovin za izdajanje poslovnih knjižic.

Prav tako se morajo pri menovanem uradu zglati vsi delavci in namestitenci, ki poslovnih knjižic še nimajo ali pa imajo stare ter so trenutno nezaposleni.

»Quo vadis« — roman v slikah lahko naročite pri podružnici.

Staro žimo kupimo.

plačamo od 30 do 50 lir za kg. Ponudite trgovini »Ogled«, Mestni trg 3 — vhod skozi vežo.

Z NAVADNO DOPISNICO

poslano uredništvu »Slovenskega doma«, si lahko v prednaročbi zagotovite naš roman v slikah:

»QUO VADIS«

Kolumb odkriva Ameriko

»Prosim Vaši Veličanstvi, naj mi verujeta, da ga ni na svetu boljšega in krotkejšega ljudstva, kakor je tole. Tega dejstva morata biti Vaši Veličanstvi veseli, kajti te ljudi bi lahko takoj spreobrnilih h krščanstvu in jih naučili dobrih navad Vašega kraljestva. Nikjer ni mogoče najti boljših ljudi in krajev, kakor so ti, niti kar se tiče števila in prostranosti. Govoril sem v presežniku o prebivalstvu in zemlji otoka Ivana, kateremu sami pravijo Kuba, toda med deželami španskega otoka in tamkajšnjimi je takšna razlika kakor med dnevom in nočjo. Mislim, da se sleherni, kdor bi te kraje videl, ne bi mogel nič drugače izraziti kakor jaz.«

»Resnica je, da so zemljišča in naselja tega španskega otoka, kateremu pravijo domačini Bohio, čudovita. Prebivalci so ne navadno mehke narave in sladke govorice, močno drugačni od prebivalcev ostalih otokov, ki govorijo tako, kakor bi grozili. So tudi lepe postave, tako moški kakor ženske, in niso črne polti. Sicer se nekateri barvajo črno ali pa z drugimi barvami, po največ z rdečo, toda rečeno mi je bilo, da delajo to zato, da bi se zavarovali pred žgočo silo sonca. Naselja in domovi so zelo ljubki, vladajo pa jim poglavarji in sodniki, katere čudovito lepo ubogajo. Poglavarji malo govorijo in imajo stroge navade. Svoja povelja izražajo s kretnjami rok, ki jih ljudstvo čudovito razume.«

BRODOLOM LADJE »SANTA MARIA«.

Nedelja, 25. decembra — Božič. — Kolumb je odšel in plul včeraj ob pičem vetru od morja sv. Tomaža pa do Sv. rtiča, kjer je zašel v brezvetrje. Ko je bila nekako 11. ura zvečer, je odšel poživeti, ker že dva dni in eno noč sploh ni spal. Ker

je bilo morje mirno, je hotel iti spat tudi mornar, ki je bil pri krmilu. Svoje opravilo je prepustil nekemu mlajšemu mornarju. Kolumb pripoveduje:

»Vso to dolgo pot sem stalno prepovedoval, da bi ob vetru ali brezvetrju kdaj prepustili krmilo novincem. Jaz sam sem znal varno voziti med čerami in sipinami, ker sem bil v nedeljo poslal čolne onemu kačiku, pa so pluli dobre tri milje vzhodnej od navedenega Svetega rtiča in so si mornarji ogledali vso obal in plitvine, ki se raztezajo v dolžini treh milj. Razen tega so videli, kje je treba voziti. Čim so pa videli, da sem jaz legel v posteljo in da je zunaj popolna tišina in morje mirno kakor voda v kozarcu, so vsi odšli k počitku, krmilo pa prepustili rokam nekega dečka.«

»Tako se je dogodilo, da je valovje ladjo zolagoma odnašalo med čeri — površ je bila še noč —, ki so se vlekle v dolžini ene morske milje in jih je bilo lahko videti in zapaziti. Tedaj je deček, čim je zapazil, da se krmilo drgne ob čeri in da škriplje, začel na ves glas vpiti. Ko sem ga zaslišal, sem tako naglo planil na noge, da še nihče ni zapazil, da smo nasledili. In takoj je prihitel gospodar ladje, kateremu je tedaj pripadal nadzor nad ladjo. In rekel sem njemu in ostalim mornarjem, ki so se vkrcavali na čoln, katerega so potegnili z ladje, naj pograbijo sidro in ga vržejo čez krmo. Mislim sem, da bodo storili tako, sem jim bil rekel, toda čim so začeli voziti, so pobegnili s čolnom proti ladji Niña, ki je bila oddaljena kake pol milje.«

»Ko sem videl, da so mi ušli s čolnom, voda pa je hudo nagajala, je bila ladja v nevarnosti, sem dal takoj odrezati jambor, ladjo pa razbremeniti tovorov, kolikor se je dalo, da bi videl, če jo bomo izlekli iz zagate. Ker je voda še vedno nagajala, ladja ni mogla splavati na površje. Na več mestih se je prelomila in se zrahljala v sklepih, da je v spodnjem delu začela vanjo vdirati voda. Tedaj pa je prispel čoln od ladje Niña na pomoč. Čim so mornarji s tiste ladje videli, da je moj

82.

Najmlajši brat je od srčne boli zastokal in klenil na kolena, ko je čul žalostni zgodbi obeh črnih psov, ki sta bila grešni duši njegovih dveh bratov.

»Moja brata pa črna psa?« je zaječal, nato pa vprašal: »Kdo pa je potem bil oni črni možak, s katerim sem za vaju dal spoje vole? Je bil to kak mesar?«

83.

Črna psa sta zacvilila: »Bil je sam peklenški zlodeč. Za vse večne čase bi bila pogubljen, če naju ne bi bil ti odkupil! — Zdaj pa te lepo prosimo; odpusti nama najin strašni greh, ki sva ga zagrešila nad teboj! Saj sva oba že dovolj kaznovana!«

Najmlajši se je spomnil očetovih besed in njune pomoči, ko sta se vrgla tako spretno na zmajave oči, in jima odpustil. Ko ju je še pobožal, sta črna psa bila v hipu vsa snežno bela.

84.

Najmlajši dvorček je sedel med bela psa, ki ju je krepko stisnil k sebi, saj sta bila duši obeh starejših bratov, ki sta se za bratovski greh že spokorila.

»Če bi nas zdaj videl naš oče, bi se nas zadržno razveselil; saj smo zopet skupaj in drug drugemu smo si bratovsko pomagali! — In kako sta planila na zmajave oči! Prav oči sta si zopet izbrala, da se mi je kar čudno zdelo!« ju je veselo zbodel najmlajši brat.

Čitajte »Slovenski dom«!

»SLOVENSKI DOM« izhaja vsak delavnik ob 12. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. Jože Sodja. Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6. Telefon 40-01 do 40-05. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir, — Posamezna številka 50 cent.

Drugo obdobje bojov na Siciliji

»Začenja se prava kritična doba za Angleže in Amerikance,« pravijo v Berlinu

Na pristojnih mestih v Berlinu izpovedujejo, da je prvo obdobje vojaških nastopov na Siciliji končano in da se zdaj začne prava kritična doba za Angleže in Amerikance, ki so se znašli pred najtežavnejšim vprašanjem, kako razširiti in utrditi tistega nekaj ozemlja na vzhodni in južni obali otoka in kako se braniti pred italijanskimi in nemškimi silami, razmeščenimi na tistih krajih, ki so najbolj prikladni za ofenzivni protinapad.

Dve ugotovitvi

Z vojaškega stališča morajo Angleži in Amerikanci zdaj rešiti vprašanje, kako z novimi četami in novim vojnim materialom okrepi izkrcevališča ter istočasno zagotoviti oskrbovalno službo v ne ravno preveč ugodnih okoliščinah, dočim imajo branilci že zanesljiva oporišča, oskrbovalno službo pa urejeno. Zato se mi zdi verjetno, da smo tik pred silovitimi spopadi, v katerih bodo italijanske in nemške čete brez dvoma v dokaj boljšem položaju kakor pa nasprotnikove čete, ki so se bile izkrcale.

Vendar ne izključujemo možnosti, da se boj razširi tudi še na druga področja na Sredozemlju. Na istih pristojnih berlinskih mestih vztrajajo pri naslednjih dveh ugotovitvah:

1. Angležem in Amerikancem se je z uporabo močnih kopenskih, pomorskih in letalskih sil sicer posrečilo, izkrcati se na nekaterih točkah Sicilije, toda njihovi začetni uspehi so zelo majhni.

2. Vojaškega položaja na Siciliji po izkrcanju ne smemo vrednotiti v tem smislu, češ da se je sovražniku s tem res posrečilo upostaviti 180 km dolgo bojno črto, kakor bi rada dopovedala poročila iz ameriškega vira, ki imajo očividno samo propagandni namen, pač pa samo, da je sovražniku

Ceste in ulice v sredini mesta so skoraj vse urejene

V zadnjih letih so bile tlakovane, asfaltirane ali vsaj katranizirane

Ožje in tudi širše središče našega mesta je doživelo v zadnjih letih temeljito preobrazbo. Skoraj vse ulice in ceste so bile urejene. Na ozemlju med Cesto Viktorja Emanuela in Starim in Mestnim trgom ter Poljansko cesto na eni in med Askerčovo cesto in Cesto Soške divizije na drugi strani danes skoraj ni več najti neurejenih cest in ulic. Neurejene so ostale tiste ceste in ulice, ki jih ovirajo njihovo dokončno ureditev, kakor jo zahteva velikopotezni uredilni načrt našega mesta.

Selenburgova ulica je tlakovana z lesenimi kockami, zalitimi z asfaltom. Izkazalo se je, da so taka cestnišča izredno trpežna. Bleiweisova cesta pa je tlakovana z granitnimi kockami, ki so bile prav tako zalite z asfaltom. S kockami je tlakovano tudi Gradišče. Glavna vzporednica hrbtnice Gradišče—Selenburgova ulica—Bleiweisova cesta—Cesta Viktorja Emanuela je od električne ure do Ceste Arielle Ree asfaltirana, od tam dalje pa tlakovana z granitnimi kockami. Druga, morda prav tako važna prometna žila, Vegova ulica—Wolfova ulica—Miklošičeva cesta, je tudi urejena; prva je katranizirana, druga tlakovana z granitnimi kockami, tretja asfaltirana. Manj važne vzporednice so: na desni strani: Gosposka ulica, ki je katranizirana, Cigaletova ulica, ki ima delno katranizirano, delno samo utrjeno cestnišče, in do polovice z granitnimi kockami tlakovana Kolodvorska ulica. Nadalje moramo še omeniti z granitnimi kockami tlakovane: Stari in Mestni trg, Pred škofijo in Poljansko cesto do Ambroževega trga. Na levi strani so: do polovice katranizirana Igriška ulica, večji del asfaltirana Beethovnova ulica, Gledališka ulica in Vošnjakova, Tomanova ter Kernikova ulica, ki imajo vse še netlakovana cestnišča.

Od pravokotno se križajočih cest in ulic je glavna prometna žila Ulica 3. maja—Prešernova ulica—Marijin trg—Stritarjeva ulica. Ulica 3. maja je asfaltirana, Prešernova in Stritarjeva ter Marijin trg pa so tlakovane z granitnimi kockami, zalitimi z asfaltom. Glavna vzporednica na desni strani, Askerčeva in Cojzova cesta sta urejeni, asfaltirana prva, z granitnimi kockami tlakovana druga. Rimska cesta je do polovice tlakovana, Askerčeva katranizirana, Gregorčičeva ulica pa ima za sedaj le utrjeno cestnišče. Delno asfaltirana

uspejo zavzeti nekaj postojank, s katerih zdaj skušajo prodreti v notranjost otoka.

Toda v tem drugem vojnem razdobju bo treba računati z organiziranim in odločnim odporom branilcev, ki se jim je že posrečilo zabiti se v zemljo ob obali.

Pod pritiskom Moskve

Zastopnik z Wilhemstrasse je pripomnil, da je po zanesljivih poročilih prišlo do izkrcanja na Siciliji na pritisk Kremlja in da so ga vzporedno preneglo, t. j., še preden so bile končane vse priprave za tako tvegano stvar. V resnici se je obrambnim četam že posrečilo znatno omejiti obseg prvih zasledb ter na nekaterih točkah celo vreči Angleže in Amerikance nazaj na obalo, kjer se morejo vzdrževati samo še po zaslugi brodovja.

Potem dajejo velikega poudarka tudi hudim izgubam, ki jih je utrpela nasprotnikova voja mornarica in prevozno ladjevje, čigar velika večina je bila močno poškodovana.

Ne prikrivajo domneve, da se utegnejo obrambni boji za nekaj časa zavleči, zakaj treba je računati, pravijo, z nasprotnikovimi prizadevanji, da bi na vsak način dosegel uspeh pri svojem nastopu, računati pa je tudi treba s številom vojaštva in količinami vojnega materiala, ki ga ima na razpolago. Napadalec ima očividno namen, pravijo na istih berlinskih mestih, zasesti drugo za drugim vsa pristanišča ob sicilski obali in s tem nekako ohraniti obrambo v notranjosti otoka. Toda tudi londonski vojaški kritiki opozarjajo javnost, naj si ne dela preneglo kakšnih zaključkov ter napovedujejo trde boje in tudi neizogibne neuspehe. V Berlinu pa poudarjajo med drugim tudi, da celo poročila iz nasprotnikovega vira govorijo o močnem odporu italijanskih in nemških čet. (Le Ulltime Notizie.)

je še Puccinijeva ulica, netlakovani pa sta nova Šubičeva in stara, na končno ureditev čakajoča Nunska ulica. Zveza med Šubičevom in Wolfovo ulico pa je bila v zadnjem času temeljito posuta z gramozom in utrjena. Na levi strani so vzporednice: Verdijeve ulice, ki je tlakovana z bitumenom; na tak način sta bili delno tlakovani tudi Ilirska ulica in Zaloška cesta, z granitnimi kockami tlakovani Cesta Arielle Ree in Franciškanska ulica, asfaltirani Dalmatinova in Tavčarjeva ulica in betonirana Pražakova. Tlakovani sta tudi Petrarkova in Slomškova ulica, ki vodita že proti periferiji.

Zelo važna vzporednica Bleiweisove ceste je Resljeva cesta, ki je v celoti tlakovana z granitnimi kockami in posreduje za najkrajšo zvezo med Krekovim trgom in njegovo okolico ter glavno železniško postajo. Važna pa je tudi Sv. Petra cesta, ki veže Marijin s Hrvatskim trgom. Čeprav je ozka in vijugasta, je v celoti tlakovana z granitnimi kockami. Cesta Soške divizije je na odseku od Bleiweisove ceste do križišča z Resljevo cesto najbolj široka prometna žila v Ljubljani. Ima na obeh straneh hodnike za pešce in dve ločeni cestnišči, a v središču poseben prostor za dvotirno tramvajsko progo. V celoti je tlakovano desno cestnišče, levo pa samo pred poslopji glavne železniške postaje. Od Resljeve ceste dalje pa je v celoti tlakovana. Neurejene so še nekatere manj pomembne ulice, kakor na pr. Puherjeva ulica, Turnograjska ulica itd., dočim je mala Prečna ulica tlakovana.

V zadnjih letih so uredili tudi ustja prometnih ulic in cest. Tako smo dobili prometne otoke v začetku Ulice 3. maja, Verdijeve ulice, pri železniškem prelazu na Cirila in Metoda cesti, nadalje v začetku Erjavčeve in Vegove ulice. Taka naprava prisili tudi nepazljivega vozača, da previdno in varno pravilno zavoji v novo ulico ali trg, odnosno čez križišče. Obenem so bili na važnejših križiščih zaznamovani prehodi za pešce, in sicer ali z belimi progami ali s kovinskimi znamenji, vdelanimi v cestnišče.

Ulice in ceste v središču so tudi skoraj vse ravne. Vijugaste so v glavnem še neurejene prometne žile, na pr. Rimska cesta, Gradišče, Nunska ulica in take, ki predstavljajo staro Ljubljano: Stari trg, Pred škofijo, Sv. Petra cesta itd. Wolfova ulica bo tudi po dokončni ureditvi obdržala

rahel lok. Med trgi je netlakovan le Borštnikov trg, ki čaka na ureditev. Redke so tudi strmine. V rahlem padcu se spuščajo proti Ljubljani Prešernova in Wolfova ulica, v nekoliko močnejšem Miklošičeva in Resljeva cesta. Rahlo pada tudi Kongresni trg z Zvezdo. Malo hujša je strmina na Florjanski ulici. Strmi so še nekateri manj pomembni, kratki prehodi na levi strani Ljubljane, ki pa so jih v novem času spremenili in lepa, vso okolico kraseča stopnišča. Kdor si želi strmin, pa tudi ni prikrašan; lahko se povzpne na grad od vseh strani.

Središče bele Ljubljane dobiva bolj in bolj obliko šahovnice. To je oblika pravokotno se križajočih ulic in cest, kakor jih opazamo pri vseh sodobnih velikih mestih in kakršne zahteva sodobni promet, ki se stalno in hitro razvija. Z sedaj imamo okraje s povsem pravilno se križajočimi ravnimi ulicami (okrog sodišča in okrog Ulice 3. maja). S podaljškom Šubičeve ulice in z novo Muzejsko ulico je bil storjen velik korak naprej. Ko bo urejena Nunska ulica, bomo dobili novo važno vzporednico Erjavčevi in Gregorčičevi ulici in malo dalje Rimski in Askerčevi cesti. Ob tej priliki naj še omenimo, da ne samo v središču, temveč tudi na periferiji nastajajo okrajši z ravnimi, pravokotno se križajočimi ulicami in cestami. Za našo lepo Ljubljano vsekakor razveseljivo dejstvo.

Sicer pa se razvoj velikega mesta in njegovih posebnosti ne da opazovati. Kar čez noč nas postavi pred izvršeno dejstvo in ugodi še tako velikim zahtevam.

Opazovalec.

»SVET«
bo imel najzanimivejšo
čtivo o človekovem
udejstvovanju

Vrhnika

V Podlipski 9. lahko naročite roman v slikah »Quo vadis«. Pohitite, ker je rok za naročbo kratek — 5 avgust. Knjiga bo izšla prve dni v avgustu.

Bajni sijaj starega Rima

Njegovo razkošje in zaton, zraven pa junastvo mladega krščanstva in njegovih mučencev ob ganljivi ljubezenski zgodbi Ligije in Vinicija — dveh mladih epizod nove vere, prikazuje

»Quo vadis«

roman v slikah

ki ga bo izdalo uredništvo »Slov. doma«. Knjiga bo obsegala 216 strani — v velikosti pol strani »Domoljuba« — samih slik in velja, če jo naročite z doplačilom ali po zastopniku do 5. avgusta 1943:

mehko vezana 32 lir
v pol platno vezana 45 lir
na najboljšem papirju in v celo platno vezana 55 lir

Če ste naročnik »Slovenskega doma« ali če do 5. avgusta postanete, dobite to veliko in lepo knjigo za 25 lir

Dnevnik »Slov. dom« velja na mesec 11 lir. Naročila sprejema: Uredništvo »Slov. doma«, Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva ul.

S štajerskega

Nesreče. Z zlomljeno desno nogo so pripeljali v ljubljansko bolnišnico 9 letnega sina delavca Janeza Trilerja iz Device Marije v Polju. — 37 letna služkinja Marija Grlica iz Ljubljane si je poškodovala desno nogo. — Na levici se je ranil 18 letni delavec Bogomir Domiter z Brda. — 31 letni delavec Jožef Nečemer iz Ljubljane si je pri padcu s podstrešja zlomil levo nogo. Ponesrečenci se zdravijo na kirurškem oddelku ljubljanske splošne bolnišnice.

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

17

Napitnica

Tisti, ki so med svetovno vojno, zlasti leta 1917, obiskovali kavarnico Gigant v Brugesu, se bodo zadržno spomnili zanimivega človeka, ki mu je bilo ime Tancred Weiss. Bil je to suhljat, droban starček, ves mrtev na vsele stori, ki jih je čez vse rad poslušal. A tudi sam je vedel povedati prenekatero.

Vsak večer je po jedi prihajal v tisto kavarnico, sedel za mizo prav na koncu kavarniškega prostora ter čakal, kdaj bodo prišli še tisti trije ali štirje redni gostje, s katerimi je sleherni večer odbil igro kart.

Tisti časi so za mesto Bruges in za vsa belgijsko državo bili neznanos žalostni. Po cestah in po trgih je nepretrgoma odmeval rezki, odsekani korak tujih čet in po vseh zidovih so se belili razglasili, ki so jih ljudje prebirali z očmi, na široko razprtimi od strahu in bojazni.

Tancred Weiss pa... Mož je bil star, ubog čevljar, nič drugega. Njegove roke so bile vse ožuljene in razbrzdane od nepretrganega garanja. Strašna žalost igra njegove slavne domovine ga ni bila nič spravila s tira, zakaj njegovo srce je moralo biti drobna, drobna stvarca, vsa zgubana in izgubljena kakor star čevljar.

Edina stvar, ki je njemu, Tancredu Weissu še ni mogla biti važna je bilo to, če je v izsušenih ustih čutil grizljaj tobaka in če je z jezikom lahko pomlaskal po kozarcu vina.

Prav za prav je imel še eno radost na svetu. To so bile zgodbe in storije in šale. Kar oživel je in se ogrel, če mu je človek rekel samo:

»Ali že veste tisto o deklini, ki je imela na stegnu piko?«

Brž ko mu je človek rekel kaj takega, mu je obraz oživel. Tistih tisoč gub in brazd na njegovem obličju se je zgostilo proti veselim očem, ki so se svetile v prevajani prešernosti.

Ni čuda, da so tega skromnega, nežahnega možička imeli vsi radi. Znal si je pridobiti celo naklonjenost nasprotnikovih vojakov, ki so obiskovali tisto kavarno. Marsikateri izmed njih se je zanimal za in za njegovo trdo življenje, potem pa postal celo njegov odjemalec. Malo iz usemiljenja do možička, ki je tako borno rnil skozi življenje, pa znal ostati tako vder in nič zagrenjen, malo pa zaradi tega, ker »vojska, ki maršira, tudi trga čevlje«, kakor je imel navado reči Tancred Weiss in si pri teh besedah vsakokrat vesel pomel roke, malo zaradi tega, ker je znal nekaj besed po nemško.

Nekega večera je Tancred Weiss sedel v kavarni kakor po navadi in pri tisti mizi kakor po navadi. Bil je še prav posebno vesel, tak, kakor ga zlepa nismo videli. Nič čudnega, imel je dovolj razloga za to, da je bil. Dobil je bil, že tri igre: To je bila sreča, kakršne po navadi ni bil nikoli deležen.

Zdaj je stiskal v roki umazani šop kart in po vsaki ceni hotel začeti še četrto igro. Očitno ga je prvi uspeh tako prevzel, da je verjel, da se mu bo sreča še naprej smejala tako naklonjeno, kakor se mu je bila do tedaj.

Njegovi tovariši so bili že skoraj privolili v novo igro. Prav tedaj pa, ko je hotel karte spet razdeliti, se mu je približal človek, star kakih trideset let. Vsi, ki so hodili v kavarno, so ga poznali kot stalnega obiskovalca teh prostorov.

Ta človek je Weissa veselo mahnil po rami ter mu dejal: »Počakajte malo, Weiss. Saj se tako ne mudi. Najprej vam moram nekaj povedati, potem pa pojdeto na revanš.«

Weiss ga je malo jezno pogledal, da ga moti. Oni pa, ko je to videl, se je nasmehljaj in rekel: »No, no, saj ne bo nič sitnega. Samo eno sem vam hotel povedati... Eno tako, ki vem, da vam bo pogodu. Mislim, da je še neveste? Tisto o opici, ki se je zaljubila v slona?«

Toda Weiss ta napoved ni nič premislil. Naglo se je ozrl in za trenutek vzdignil obraz proti človeku, ki mu je obetal veselo storijo, potem pa je nekam hudo mračno in z resnim glasom, ki se stvari ni ravno dosti podal, odgovoril:

»Dragi moj Bebens, tvoja zgodba je stara, da še sam ne veš koga. A da ne boš dejal, te pa jaz vprašam, če veš tisto o slonu, ki je žrl marjetice?«

Oni ga je začudeno pogledal, zakaj očitno takega odgovora ni pričakoval. Nekaj časa je bil tiho in videti mu je bilo, da je nekam v zadregi.

Starček ga je pa še enkrat bistro in ostro pogledal in mu dejal:

»No, ne veš? Prav, ti jo bom povedal potem. Zhaj me pa pusti, da v miru odijem še to igro, pa kar bo, bo.«

Po teh besedah je Tancred Weiss začel deliti karte. Nikomur izmed ljudi, ki so gledali igro in bili priče tega prizora, se ni zdelo, da bi se bilo zgodilo kaj posebnega. Tudi ni nihče opazil, da so stari, ko je delil karte, roke komaj vidno tresle, njegove oči pa, ki so sicer bile tako iskre in vesele, so nenadno postale zastirte, otožne in skoraj obupane.

Še tisto noč se je začel pekel, kakršnega Bruges ni pomnil. Moralo je biti takole okoli dveh po polnoči. Vse mesto je spalo, nad njim je ležala gluha noč in spokojen molk, ki ga ni motil noben tuj glas, je vladal vsepovsod.

Tedaj pa so zadeneli naglo drug za drugim trije siloviti poki, prej podobni kratkemu, pretrganemu gromu ali trem strahotnim zaporednim treskom. Še ko je grmel, se je začela zemlja tresiti, stekla v oknih so sklepetala, stene so se zamajale, opeka je letela s streh, dimniki so se podirali, kakor da je potres.

(Dalje).